

Vad är upphovsrätt?

Upphovsmannen gör ett unikt verk.
Det är resultatet av kreativt arbete.

Upphovsmannen har rätt att avgöra,
hur hans verk får användas.

Upphovsmannen bestämmer också,
om andra ska betala för hans kreativa
arbete, det vill säga verket.

Upphovsrätten

1) finns hos upphovsmannen

Observera:

Upphovsmannen har
upphovsrätt ännu i 70 år
efter sin död.
(Europeisk upphovsrätt)

2) ger upphovsmannen makt:

Upphovsmannen avgör hur du
får använda verket.

3) skyddar verket

det vill säga att upphovsmannen
har rätt att besluta över verkets
användning.

Observera:

Upphovsrätten skyddar inte idén,
utan bara verket.

Ord

upphovsrätt = Du måste ha lov
att använda upphovsmannens
kreativa arbete, eller verk.
Upphovsrätt kan kosta,
vilket innebär att upphovsmannen
får betalt för verket.

upphovsman = konstnär,
annan person och du,
när du har skapat ditt eget verk

unikt

= det finns inget annat som det.
Upphovsmannen har skapat ett verk
som aldrig tidigare gjorts.

verk = Upphovsmannen har gjort
ett kreativt, unikt arbete:

- bok, text, berättelse, novell, dikt,
roman, etc.
- målning, teckning, skulptur etc.
- fotografi
- komposition, sång etc.
- etc. kreativa verk.

kreativt arbete =

Konstnären eller du använder fantasi
för att skapa ett eget, unikt **verk**.

att skydda, skyddar = att skydda;
förhindrar att något felaktigt händer.

Mera om upphovsrätt

Upphovsrätt: närstående rättigheter har konstnärer och upphovsmän, som uppför verket eller deltar i produktionen av verket.

Till exempel

- sångare
- förlag (böcker, tidskrifter, musik etc.)
- producenter (inspelningar etc.).

Upphovsrätt: paternitetsrätt
"faderskap"="far", upphovsman, upphovsmannens namn

Du måste skriva eller uppge upphovsmannens namn när du använder verket.

Kom ihåg källhänvisningarna, när du får information till uppgifter från källor, till exempel

- böcker
- tidningsartiklar
- webbsidor och -artiklar
- videon
- bilder eller om du använder andras bilder
- etc.

Följ upphovsrätten!

- Kontrollera upphovsrätten till bilder och annat material:
 1. Får du använda verket?
 2. Hur får du använda verket?
 3. Vad behöver du anmäla om verket för att få använda det?
- Dela eller ladda inte upp andras bilder, foton eller videor på nätet utan lov.
- Dela eller ladda inte upp andras texter på nätet utan lov.
- Kontrollera alltid upphovsmannens namn.
- Skriv eller uppge alltid upphovsmannens namn.
- Kom ihåg att skriva eller uppge information om källorna i uppgifter: **källhänvisningar.**

- Upphovsmannen kan ge olika rättigheter till användare:
CC-licenser.
- CC = *Creative Commons* är ett märke på en licens eller ett tillstånd (lov).
- CC0 = fri upphovsrätt, vilket innebär att du fritt kan använda verket och du behöver inte uppge upphovsmannen.
- CC BY: Skriv eller uppge upphovsmannens namn, verkets ursprungliga utgivningsplats och licens, alltså lov (= CC BY).
- Se instruktioner för alla CC-licenser på sidan [här](#)

Vad innebär IP-rättigheter?

= IP, på engelska *Intellectual Property Rights*

= **Upphovsrättigheter och industriella rättigheter**

Det innebär tillstånd för hur du får använda verk, uppfinningar, produkter och namn (varumärken för produkter och företag).

- **Ekonomiska rättigheter:** Ingen får använda, framföra, kopiera eller skapa samma verk eller produkt utan tillstånd eller avgift.
- Upphovsmän får pengar för sitt arbete.
- **Moraliska rättigheter:** Ingen får använda ett verk eller en produkt på ett sätt som kränker upphovsmannens rättigheter.
- Upphovsmannens namn måste skrivas eller uppges.

Upphovsrätt

Läs sidorna 1-3 igen!

Industriella rättigheter

- Varumärken för företag och produkter (namn, varumärke, märke eller logotyp)
- patent, vilket innebär att uppfinningens upphovsman får skydd för sitt arbete
- mönsterrätt, vilket innebär att produktens planerare har skapat produkten: utseende, design.

Författare: Tuija Takala, VIERKO 2

Översättning: Canva översatt och granskning Benita Wolin

Ytterligare information och källor

Creative Commons Finland. <https://creativecommons.fi/>. Hämtad 27.1.2025.

Kopiosto. Tekijänoikeuksien ABC.

<https://kopiosto.fi/kopiosto/tekijanoikeustietoa/tekijanoikeuden-abc/>. Hämtad 27.1.2025.

Kopiraittila. IP-oikeudet. <https://kopiraittila.fi/ip-oikeudet/>. Hämtad 27.1.2025.